

Vladimir Beșleagă, *Tata Vasile în 73 de episoade și XIV scrisori. Memorii*, Chișinău: Cartier, 2015. 201 pp. ISBN 978-9975-79-907-2

Tata VASILE, părintele lui Beșleagă

În ultimul pătrar de veac au apărut numeroase mărturii ale celor care au stat în penitenciarele comuniste, în izolare, umilință, tortură, foame, frig, departe de familii și umanitatea elementară. Mărturiile acestea trebuie să crească progresiv cu numărul anilor care ne separă de acel ev negru, urât, lugubru, sinistru și terifiant. Gândul la acea epocă trimite oamenii, inevitabil și invariabil, la Evul Mediu, la atrocitățile și violențele acelei perioade nesfârșite pentru cei care le-au trăit. Studii recente¹ arată tot mai amănunțit istoria torturilor, plaga inumanității din Europa creștină.

Vladimir Beșleagă, care a împlinit anul acesta, în vară, onorabila vârstă de **85** de ani, este printre decanii de vârstă ai breslei scriitorilor din Moldova răsăriteană. Născut în Transnistria, în 1931, a apucat să facă școală românească în clasa a patra, în plin Război al Doilea Mondial, în 1941-1942. În școala aceea de sat, pe vremea administrației țariste funcționa o școală parohială, unde un alt Beșleagă făcuse instrucție teologică...

Cert este că Vladimir Beșleagă a devenit pentru românii din stânga Prutului un intelectual, moral, cu toate că a făcut facultatea de litere la Chișinău în anii cei mai cumpliți ai amurgului stalinismului și imediat după. Figura lui demonstrează că nu școala căleşte caracterele

¹ Vezi Jacob Soll, „Biographie of a Torturer”, New Republic, 19 martie 2013, <https://newrepublic.com/article/112697/joel-f-harringtons-faithful-executioner-reviewed-jacob-soll>

cărturarilor, mai ales dacă acestea sunt precare și oportuniste. Beșlea-gă a fost și este un cărturar și un scriitor de cea mai înaltă anvergură și pe cât este de erudit și cult, pe atât discreția și smerenia îl conservă în-tr-o umbră care îi este benefică, fertilă, creatoare de-a lungul câtorva decenii. Mereu ne surprinde cu studii, romane și poeme inedite, prin publicistica sa. Toate de o aleasă ținută intelectuală, de care Moldova postcomunistă are atâta nevoie!

La începutul acestui an, în ianuarie, a apărut volumul pe care scri-itorul l-a numit: *TATA VASILE în 73 de episoade și XIV scrisori*, cu subtitlul *Memorii*². Volumul este copleșitor, și sub aspect grafic, dar mai ales ca structură textuală, cu o sintaxă care amintește de vorbi-rea orală, de ritmica taclalei, a discuției libere, dintre cele mai necon-venționale. De altfel, Beșlea-gă a mai încercat și i-a reușit acest gen de scriitură și în alte publicații ale sale, mai ales că domnia sa pare un fin cunoscător și degustător al inimitabilului „grai transnistrean”, pe care dorește să-l conserve în propria operă. Nu este însă, din fericire, acea *vorbire șantistă*, poluată de rusisme și vocabule ucrainene, de care era poluată „limba moldovenească”, ideologizată, de dincolo de Nistru, în contrast cu româna care se dezvoltă în Regatul României. Vocabula-rul pe care îl înregistrează Vladimir Beșlea-gă este dintre cele mai pure, arhaice, este chiar limba țăranilor răzeși, cărora nu le-a putut băga ni-meni o altă vorbire decât cea pe care ei au moștenit-o prin sângele moșilor-strămoșilor. Poate nu e deloc întâmplător că pe la mijlocul anilor '60, tânărul scriitor redactează o teză cu tema *Liviu Rebreanu și arta romanului*. Ardelenii și moldovenii din periferii se simt atrași între ei, afini, resimt poate mai abtîr decât ceilalți români pericolul asupririi, al deznaționalizării, al deznădăcinării. Par mai puțin delăsă-tori, în raport cu regătenii, dobrogenii, oltenii. Oamenii marginilor sunt luptători, poate puțin mai cutezători decât cei aflați în centru. Ei bine, Beșlea-gă este nevoit să abandoneze teza de doctorat, pentru că și îndrumătorul său, Vasile Coroban, este hăituit, „fugărit de la Uni-versitate pentru naționalism, până la urmă, în toamna lui 1958 sunt și eu expulzat din camera de la cămin și rămân pe drumuri... [subl. n.]” (p. 120).

Cele 73 de episoade se împletesc ca niște mici bijuterii literare pe o țesătură literară percutantă, mlădiată minunat, fragmente care *roiesc* în jurul figurii tatălui mai ales, al părinților celor doi, dar și al neamu-

² Editura Cartier, Chișinău, 2016.

rilor multe, iar narațiunea este ilustrată de câteva fotografii alb-negru. M-am uitat cu luare aminte la acestea. Nu erau figuri de țărani printre ele. Personajele poartă uniforme de militari, ale armatei roșii din anii '30, cea mai sinistrală perioadă a „Imperiului Roșu”. Țăranii au fost transformați, cei mai mulți, în ostași, apoi în funcționari, *pălmași* ai statului. Îl vedem pe tata Vasile la „, la Tiraspol, în anul 1931. Era un domn impozant, îmbrăcat în cămasă albă, albă ca neaua, privind cu detașare la camera de fotografiat, cu o pălărie la fel de imaculată, în mijlocul a 18 bărbați tucirii, chinuiți de muncă și de soarele sudic, dar sobri și încruntați. Beșleagă ni se arată altfel, și această diferență s-a moștenit mai ales în felul de a fi al fiului său, pe care tatăl îl voia doctor (p. 66-67). La toată lumea tata Vasile spunea: „Are să crească mare... Și are să fie doctor... Și când om îmbătrâni, are să ne puie coaie de bursuc!” (p. 136).

Urmează, pe ultimele zeci de pagini ale volumului, acele XIV scrisori pe care Vasile Luca Beșleagă le-a expediat din detenția sa din Ural și Uzbekistan, unde a stat între 1950 și 1954, revenire care a fost, cum spune fiul, „ca la teatru” (p. 119). În scrisori își reamintește aspecte ale vieții sale din perioada interbelică, sovietică, și din timpul scurtei administrații românești din Transnistria (1941-1944), pe care le descrie fie în rusă, fie în limba română cu caractere latine și slavone. E un material încă destul de puțin analizat, e brut, expus atunci, publicat azi, fără a fi sintetizat, nesupus hermeneuticii cercetătorului asupra trecutului penitenciar.

Cartea lui Vladimir Beșleagă este pe cât de surprinzătoare ca și construcție literară, pe atât de legitimă ca document, arhivă vie, propusă posterității din partea unei conștiințe și minți aflate în amurgul vieții, care mărturisește, aduce laude eroismului uman al tatălui său și, implicit, întregii mișcări naționale din Basarabia. În scrisoarea a XI-II-a, datată 7-8 octombrie 1953, găsim următoarele afirmații: „...Eu am să ies din lagăr mult mai vurtos, oțălit cu oțal di la munții Uralului! De nime nu mă tem, da și la nime nu m-oi închina. Stau drept înaintea sabiei, cum stă grâu înaintea combainului... Și de murit n-am să mor în genunchi, da am să mor în picioare!” (p. 197). Iar alături este fotografia tatălui, din 1970. „Ba și clopotele tragem” – sunt ultimele cuvinte din scrisoarea trimisă în vara lui 1954; la scurtă vreme tata Vasile este eliberat și se întoarce în Moldova natală, fiind martorul expulzării fiului de la doctorat, acuzat de „naționalism”. Dar oare nu tot român s-a crezut acest țăran transnistrean, ajuns la poalele Uralului,

atunci când scria scrisori familiei sale în limba română? Le scria și nu avea niciodată certitudinea sau speranța că aceste misive vor ajunge vreodată la destinație, ca să se facă istorie mărturisitoare peste câteva decenii... Dar anume așa s-a întâmplat!

Cartea lui Vladimir Beșleagă este cea mai vie mărturie. Dacă este totuși o ficțiune, e cu atât mai credibilă, cu cât nu are deloc aerul artificial al puzderiei de mărturii care se vor cu tot dinadinsul autentice, reale, veridice. Toate câte au fost s-au perindat aieva prin fața ochilor autorului. A ochilor săi sensibili.

Vladimir BULAT,
Liber profesionist